

Καφέ αρκούδα (*Ursus arctos*), ο εκτοπισμένος συγκάτοικός μας

/ [Πεμπτούσία](#)

Μέσα από μία πορεία εξέλιξης 35 εκατομμυρίων χρόνων η καφέ αρκούδα, ζώο ιδιαίτερα προσαρμοστικό, κατόρθωσε να βρει κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης σε όλη σχεδόν τη γηραιά ήπειρο. Ωστόσο υπολογίζεται ότι μόνο κατά τους δύο τελευταίους αιώνες η κατανομή και οι πληθυσμοί της αρκούδας μειώθηκαν κατά 60% και 50% αντίστοιχα, με αποτέλεσμα τη δραματική συρρίκνωση και διάσπαση της άλλοτε ενιαίας ζώνης εξάπλωσης του είδους.

Στην Ελλάδα οι αρκούδες, που υπολογίζονται γύρω στις 250, ζουν στις πιο απόμερες περιοχές των οροσειρών της Πίνδου και της Ροδόπης, σχηματίζοντας δύο μικρούς πληθυσμούς, που δεν επικοινωνούν πλέον μεταξύ τους.

Η αρκούδα δεν έχει φυσικούς εχθρούς, κινδυνεύει μόνο από τον άνθρωπο και τις παράνομες ή εντατικές δραστηριότητές του.

Χαρακτηριστικά:

Βασίλειο: Animalia

Φύλο: Chordata

Κλάση: Mammalia

Τάξη: Carnivora

Οικογένεια: Ursidae

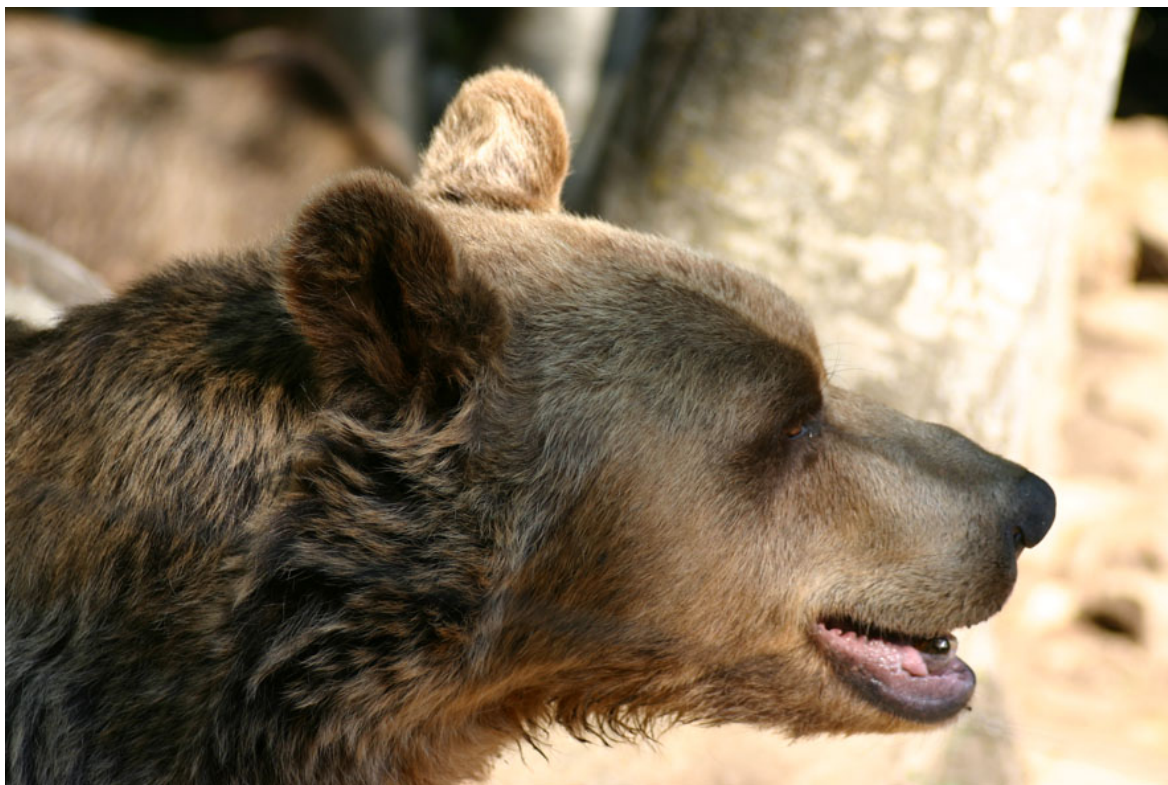
Γένος: Ursus

Μήκος: 1,70 – 2,20 μέτρα

Βάρος: 60 – 250 κιλά (ανάλογα με το φύλο και την εποχή του έτους)

Καθεστώς προστασίας:

Η καφέ αρκούδα προστατεύεται σήμερα από τη διεθνή, την κοινοτική και την ελληνική νομοθεσία. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το άρθρο 258(Ν.Δ. 86/69) του Δασικού Κώδικα, απαγορεύεται ο φόνος, η αιχμαλωσία, η κατοχή και η έκθεση σε δημόσια θέα της καφέ αρκούδας. Στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ειδών (Red Data Book) η καφέ αρκούδα αναφέρεται ως κινδυνεύον είδος. Σύμφωνα με την οδηγία 93/43 της ΕΕ, το είδος τελεί υπό προστασία.

Περιγραφή:

Έχει σωματώδη διάπλαση, τριγωνικό κεφάλι, κυκλικά αυτιά και μικρά μάτια. Το τρίχωμα μίας ενήλικης αρκούδας παρουσιάζει όλες τις αποχρώσεις του καφέ, ανάλογα με την ηλικία, το φύλο και το περιβάλλον στο οποίο ζει.

Εξάπλωση:

Η καφέ αρκούδα (*Ursus arctos*) έως τον 15ο αιώνα ζούσε σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η καταστροφή των βιοτόπων της και το κυνήγι της, που απαγορεύτηκε μόλις εδώ και δύο δεκαετίες, είναι οι κύριες αιτίες της σταδιακής εξαφάνισής της από τις περισσότερες χώρες. Σήμερα ζει σε μικρούς, αποκομμένους πληθυσμούς και κινδυνεύει να εξαφανιστεί. Στη Γαλλία έχουν απομείνει περίπου 10, ενώ στην Ισπανία και την Ιταλία περίπου από 50. Στην Ελλάδα έως το 19ο αιώνα, η αρκούδα ζούσε ακόμη και στην Πελοπόννησο. Σήμερα έχει περιοριστεί κυρίως στη βόρεια Πίνδο και την κεντρική Ροδόπη. Ο ελάχιστος δυνατός πληθυσμός της υπολογίζεται σε 250 άτομα και αποτελεί το νοτιότερο τμήμα του Βαλκανικού πληθυσμού αρκούδας που δεν ξεπερνά συνολικά τα 2.500-3.000 άτομα. Είναι ωστόσο από τους μεγαλύτερους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η φυσική σύνδεση των πληθυσμών της καφέ αρκούδας στη Βαλκανική θα αυξήσει τις πιθανότητες επιβίωσης του είδους και στη χώρα μας.

Βιότοπος:

Χαρακτηριστικά ενδιαιτήματα τα οποία προτιμά η καφέ αρκούδα είναι τα μικτά δάση κωνοφόρων και φυλλοβόλων που βρίσκονται στην υψομετρική ζώνη μεταξύ 900 και 1700 μέτρων. Τους θερινούς μήνες συναντιέται επίσης σε καλλιέργειες και οπωρώνες λόγω της διατροφικής τους αξίας.

Βιολογία:

Η αρκούδα είναι το πιο μεγάλο χερσαίο θηλαστικό της Ευρώπης. Σε φυσιολογικές συνθήκες ζει περίπου 20 με 25 χρόνια. Ζει σε ορεινές δασικές περιοχές και είναι ζώο παμφάγο (αν και ταξινομικά ανήκει στην τάξη των σαρκοφάγων) με ιδιαίτερη προτίμηση στις φυτικές τροφές και ιδιαίτερη αδυναμία στο μέλι. Αναπαράγεται από το 4ο-5ο έτος της ηλικίας της, ζευγαρώνει κάθε δύο ή τρία χρόνια, την περίοδο από το Μάιο έως τον Ιούλιο και γεννά το χειμώνα, συνήθως τον Ιανουάριο, κατά τη διάρκεια του χειμέριου ύπνου από ένα έως δύο και σπανιότερα τρία μικρά, τα οποία γεννιούνται τυφλά και γυμνά ενώ ζυγίζουν μόλις 350-400 γραμμάρια. Τα πρώτα 2-3 χρόνια της ζωής τους είναι τα πιο σημαντικά γιατί κατά το διάστημα αυτό διδάσκονται από τη μητέρα-αρκούδα τον τρόπο επιβίωσης μέσα στο δάσος. Αξιοσημείωτο είναι πως ενώ όλα τα ζώα που πέφτουν σε χειμέριο ύπνο πρέπει κατά καιρούς να ξυπνήσουν για να αποβάλουν τα ούρα τους, η αρκούδα δεν χρειάζεται να κάνει κάτι παρόμοιο διότι διαθέτει έναν μοναδικό μηχανισμό ανακύκλωσης της ουρίας.

Απειλές:

Οι κυριότεροι κίνδυνοι για την αρκούδα είναι

- Ο φόνος από τον άνθρωπο
- η καταστροφή και υποβάθμιση των βιοτόπων της (αλόγιστη και παράνομη υλοτομία, πυρκαγιές, αλόγιστη διάνοιξη δασικών δρόμων)
- η απομόνωση των βιοτόπων σε μικρή και μεγάλη κλίμακα (αλόγιστη διάνοιξη δασικών δρόμων και χωρίς σχεδιασμό και έλεγχο τεχνικά έργα όπως φράγματα, μεγάλοι αυτοκινητόδρομοι)
- η διακοπή του χειμέριου ύπνου λόγω όχλησης. Ο χειμέριος ύπνος είναι μια διαδικασία συνεχής η οποία μάλιστα αν διακοπεί, δύσκολα ξαναρχίζει, γεγονός που δυσκολεύει την προσπάθεια επιβίωσης κατά τη δύσκολη λόγω έλλειψης τροφής, χειμερινή περίοδο. Επιπλέον, η επιβίωση των νεογνών επιτυγχάνεται μόνο αν η μητέρα δεν απομακρυνθεί από τη φωλιά.
- η έλλειψη γνώσης και πληροφόρησης για τα παραπάνω προβλήματα, με αποτέλεσμα την έλλειψη κρατικής ενεργοποίησης καθώς και

δραστηριοποίησης των πολιτών.

Δράσεις:

Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος και για να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες “Προστασίας και διαχείρισης των πληθυσμών και των βιοτόπων της καφέ αρκούδας (*Ursus arctos*) στην Ελλάδα” ανατέθηκε το 1993 στον ΑΡΚΤΟΥΡΟ ο συντονισμός και η διαχείριση σχετικού προγράμματος με το όνομα ΑΡΚΤΟΣ οι στόχοι του οποίου όριζαν:

- Τη μελέτη του χώρου όπου ζει η αρκούδα στη χώρα μας και των κινδύνων που την απειλούν με συνέπεια την περαιτέρω γεωγραφική και πληθυσμιακή της συρρίκνωση.
- Την εκπόνηση ενός Σχεδίου Δράσης για το σύνολο της περιοχής εξάπλωσης της αρκούδας.
- Το σχεδιασμό παρεμβάσεων για τη βελτίωση των βιοτόπων, τη φύλαξη και παρακολούθηση των πληθυσμών του είδους στις περιοχές της Πίνδου και της Ροδόπης.
- Την ανάπτυξη προγραμμάτων βελτίωσης των πρακτικών αποζημίωσης κτηνοτρόφων, μελισσοκόμων και εφαρμογών μέτρων πρόληψης ή αποτροπής συγκρούσεων μεταξύ των παραπάνω ομάδων παραγωγών και της αρκούδας.
- Την υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε σχολεία καθώς και προγράμματος ευαισθητοποίησης του ελληνικού κοινού και των ΜΜΕ για την προστασία της αρκούδας και των βιοτόπων της.
- Την οργάνωση, λειτουργία και περαιτέρω ενίσχυση του Περιβαλλοντικού Κέντρου του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ που ήδη λειτουργούσε στο νομό Φλώρινας.

Πηγή: Αρκτούρος (www.arcturos.gr)

Περισσότερες πληροφορίες www.bearbiology.com